

NATUURTOETS

BESTEMMINGSPLAN KERNHEM B WEST

TE EDE

Ecologie

Rapportage natuurtoets

bestemmingsplan Kernhem B West te Ede

Opdrachtgever	Gemeente Ede Postbus 9022 6710 HK Ede
Rapportnummer	3726.001
Versienummer	D2
Status	Eindrapportage
Datum	4 april 2017
Vestiging	Gelderland Fabriekstraat 19c 7005 AP Doetinchem 0314 - 365150 doetinchem@econsultancy.nl
Opsteller	ing. E.R. Witter
Paraaf	
Kwaliteitscontrole	ing. K. Wopereis
Paraaf	

Kwaliteitszorg

Econsultancy is lid van het Netwerk Groene Bureaus (NGB). Het NGB is een vereniging van ecologische advies- en onderzoeksbureaus die werkt aan de kwaliteit van advisering gericht op natuur, landschap, water, milieu en ruimte en die de belangen behartigt van groene adviesbureaus. Het Netwerk hanteert een gedragscode die opdrachtgevers en andere belanghebbenden een basis biedt om de leden aan te spreken op de kwaliteit van hun werk.

Betrouwbaarheid

Dit onderzoek is op zorgvuldige wijze uitgevoerd conform de toepasselijke en van kracht zijnde regelgeving ten aanzien van natuurwetgeving. Het onderzoek betreft een momentopname en geeft een inschatting van de geschiktheid van de onderzoekslocatie voor beschermde soorten en het al dan niet voorkomen van soorten. De gebruikte informatie omtrent verspreiding van soorten is deels afkomstig uit de NDFF en mag niet zonder toestemming worden verstrekt aan derden of op enige andere wijze openbaar gemaakt worden. Econsultancy accepteert op voorhand geen aansprakelijkheid ten aanzien van mogelijke beslissingen die de opdrachtgever naar aanleiding van het door Econsultancy uitgevoerde onderzoek neemt.

In het algemeen kan gesteld worden dat een natuurtoets geldig is voor een periode van 2 tot 3 jaar, tenzij in deze periode de ecologische omstandigheden wezenlijk zijn veranderd en/of de Wet natuurbescherming, dan wel inzichten hieromtrent zijn gewijzigd. Bij uitstel van de uitvoering van een project met meer dan 3 jaar verdient het de aanbeveling de resultaten van de natuurtoets opnieuw te toetsen.

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	1
2	GEBIEDSBESCHRIJVING	2
	2.1 Huidig gebruik onderzoekslocatie en omgeving	2
	2.2 Toekomstig gebruik van de onderzoekslocatie en voorgenomen ingrepen	4
3	ONDERZOEKSMETHODIEK	5
4	OVERZICHT VAN DE NATIONALE NATUURWETGEVING	6
	4.1 Zorgplicht	6
	4.2 Soortenbescherming	6
	4.3 Gebiedenbescherming	7
5	AANGETROFFEN EN TE VERWACHTEN BESCHERMDE SOORTEN	8
	5.1 Vogels	8
	5.2 Vleermuizen	11
	5.3 Overige zoogdieren	12
	5.4 Reptielen, amfibieën en vissen	13
	5.5 Ongewervelden	14
	5.6 Vaatplanten	14
6	TOETSING AAN SOORTENBESCHERMING	16
	6.1 Broedvogels	16
	6.2 Vleermuizen	17
	6.3 Overige soort(groep)en	21
7	TOETSING AAN GEBIEDENBESCHERMING	22
	7.1 Natura 2000	22
	7.2 Natuurnetwerk Nederland	23
8	SAMENVATTING EN CONCLUSIES	24

1 INLEIDING

Econsultancy heeft van de gemeente Ede opdracht gekregen voor het uitvoeren van een natuurtoets ten behoeve van bestemmingsplan Kernhem B West te Ede.

De natuurtoets is uitgevoerd in het kader van een bestemmingsplanwijziging.

De natuurtoets heeft tot doel om in te schatten of het bestemmingsplan uitvoerbaar is in de zin van de Wro (artikel 3.1.6 Bro). Het onderzoek heeft niet als doel om vergunningen in het kader van de natuurwetgeving te verkrijgen, maar beoordeelt of het beoogde plan binnen de planperiode uitgevoerd zou kunnen worden, binnen de huidige randvoorwaarden die de natuurwetgeving ten aanzien van soortenbescherming en gebiedenbescherming stelt.

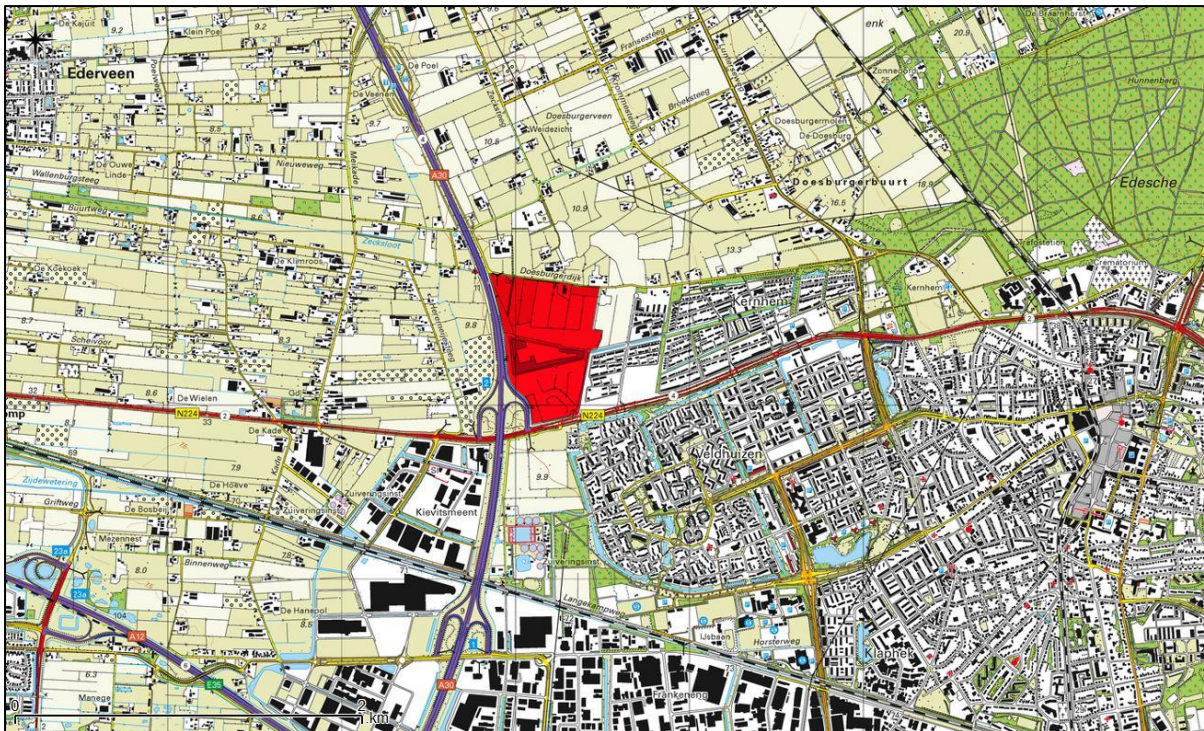
Econsultancy is lid van de branchevereniging "Netwerk Groene Bureaus" en werkt volgens de door het Netwerk opgestelde gedragscode en protocollen. In dat kader verklaart Econsultancy ten behoeve van de onderzoekslocatie niet eerder betrokken te zijn geweest voor ecologische advisering of ecologisch onderzoek.

2 GEBIEDSBESCHRIJVING

2.1 Huidig gebruik onderzoekslocatie en omgeving

De onderzoekslocatie (± 37 ha) ligt tussen de huidige wijk Kernhem en de rijksweg A30. West, circa 3 kilometer ten noordwesten van de kern van Ede. In figuur 1 is de topografische ligging van de onderzoekslocatie weergegeven.

Volgens de topografische kaart van Nederland, kaartblad 32 H (schaal 1:25.000), zijn de coördinaten van het midden van de onderzoekslocatie $X = 171.300$, $Y = 451.350$.

Figuur 1. Topografische ligging van de onderzoekslocatie.

Het plangebied is deels in agrarisch gebruik en deels bouwrijp gemaakt voor de geplande nieuwbouw. Een deel van de infrastructuur is reeds aangelegd, waaronder een waterpartij in het centrale deel van het plangebied (aangeduid als de Slenk). In het centrale terreindeel is een moestuinencomplex aanwezig. Het noordelijke deel is nog grotendeels in agrarisch gebruik en bestaat uit maïsakkers en graslanden omgeven door houtsingels. Het zuidelijke deel is in gebruik als depot voor zand en andere bouwmaterialen.

In figuur 2 is een luchtfoto van de onderzoekslocatie en de directe omgeving weergegeven. De figuren 3 t/m 8 geven een impressie van de onderzoekslocatie, middels foto's die zijn genomen tijdens oriënterend veldbezoek.

Figuur 2. Luchtfoto onderzoekslocatie en directe omgeving.

Figuur 3. Impressie plangebied, moes-
tuincomplex.

Figuur 4. Impressie plangebied, Slenk.

Figuur 5. Impressie plangebied, geluid-
scherm A30.

Figuur 6. Impressie plangebied, zand-
depots en landbouwgebied.

Figuur 7. Impressie plangebied, groen-
structuren.

Figuur 8. Impressie plangebied, land-
bouwgebied.

2.2 Toekomstig gebruik van de onderzoekslocatie en voorgenomen ingrepen

De initiatiefnemer is voornemens het plangebied te ontwikkelen tot woongebied. De ontwikkeling zal gefaseerd plaatsvinden. De eerste nieuwbouw zal plaatsvinden in het noordoostelijke deel van het plangebied, de zogenoemde scherven 10 t/m 14 (zie met rood aangegeven gebied in figuur 9). De algemene ambitie die aan Kernhem ten grondslag ligt is het bouwen van een duurzame wijk, die de bestaande landschappelijke ondergrond als basis neemt. Dit komt tot uitdrukking in het opnemen van de bestaande groenstructuren in de wijken, een centrale watergang (reeds aangelegd) en een Ecozone aan de noordzijde (zie uitsnede in figuur 9).

Figuur 9. Globaal beeld van de voorgenomen nieuwbouw Kernhem B west. De ontwikkeling zal gefaseerd plaatsvinden, waarbij het met rood aangeduide terreindeel als eerste wordt bebouwd. In de uitsnede is de groenstructuur weergegeven.

3 ONDERZOEKSMETHODIEK

Het onderzoek is uitgevoerd middels het verrichten van een veldbezoek en een bureauonderzoek. Op deze wijze is inzicht verkregen in de aanwezigheid van geschikt habitat en de daarbij te verwachten beschermde soorten, gesitueerd op of nabij de onderzoekslocatie.

Het veldbezoek is afgelegd op 15 maart 2016. Tijdens dit veldbezoek is de gehele onderzoekslocatie, alsmede de directe omgeving beoordeeld. Gedurende het veldbezoek is gelet op de mogelijke aanwezigheid van beschermde en bedreigde soorten op basis van het aanwezige habitat.

Voor het onderzoek is gebruik gemaakt van gebiedsgerichte inventarisatiegegevens (Van Peijkeren, 2017), aangevuld met gegevens van aangrenzende gebieden (Witter, 2015) en de factsheets van de biomorfologische kaart van de gemeente Ede (2016). Verder is aan de hand van verspreidingsatlassen, andere standaardwerken en op basis van “expert judgement” nagegaan welke bijzondere planten- en diersoorten er voor kunnen komen op de onderzoekslocatie en zijn omtrent gebiedsbescherming gegevens van de provincie Gelderland. Actuele verspreidingsgegevens van flora en fauna zijn uit de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) opgevraagd.

4 OVERZICHT VAN DE NATIONALE NATUURWETGEVING

Dit hoofdstuk geeft achtergrondinformatie over de natuurwetgeving waaraan de voorgenomen ingreep op de onderzoekslocatie wordt getoetst. Er wordt een globale toelichting gegeven ten aanzien van potentiële overtredingen van de Wet natuurbescherming bij de meest voorkomende soorten en soortgroepen. Dit hoofdstuk is niet toegespitst op de situatie op de onderzoekslocatie, maar geeft enkel een beschrijving van de vigerende wetgeving. De Wet natuurbescherming is gericht op:

- het beschermen en ontwikkelen van de natuur, mede vanwege de intrinsieke waarde en het behouden en herstellen van de biologische diversiteit;
- het doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de natuur ter vervulling van maatschappelijke functies;
- het verzekeren van een samenhangend beleid gericht op het behoud en beheer van waardevolle landschappen, vanwege hun bijdrage aan de biologische diversiteit en hun cultuurhistorische betekenis, mede ter vervulling van maatschappelijke functies.

De bevoegdheid voor het verlenen van ontheffingen en vrijstellingen bij soortenbescherming ligt grotendeels bij de provincies. De provincie is bevoegd gezag voor de toetsing van handelingen met mogelijke gevolgen voor beschermde dier- en plantensoorten (de soortenbeschermingsbepalingen) én voor Natura 2000-gebieden (de gebiedenbeschermingsbepalingen). Alleen bij ruimtelijke ingrepen waarmee grote nationale belangen zijn gemoeid, blijft het Rijk bevoegd gezag.

4.1 Zorgplicht

Het eerste artikel in de Wet natuurbescherming heeft betrekking op de zorgplicht en heeft betrekking op het voorkomen of beperken van schade aan soorten en gebieden, voor zover deze niet middels overige verbodsbepalingen zijn gereguleerd. Het gaat daarbij in de praktijk vooral om minder streng beschermde soorten, waarbij het onnodig doden, verwonden of beschadigen dient te worden vermeden.

In bijlage 1 worden dit artikel nader toegelicht.

4.2 Soortenbescherming

Bij een quickscan flora en fauna wordt in beeld gebracht of er (potentiële) vaste rust- of verblijfplaatsen aanwezig zijn van de soorten uit de verschillende beschermingsregimes. Vervolgens wordt beoordeeld of de voorgenomen ingreep verstorend kan zijn en of nader onderzoek noodzakelijk wordt geacht.

De Wet natuurbescherming onderscheidt beschermingsregimes voor soorten op grond van internationale verdragen, aangevuld met soorten die vanuit een nationaal oogpunt beschermd worden. Hierdoor zijn er in de Wet natuurbescherming drie verschillende verbodsartikelen per categorie soorten;

- soorten van de Vogelrichtlijn (*artikel 3.1*);
- soorten van de Habitatrichtlijn en de verdragen van Bern en Bonn (*artikel 3.5*);
- andere soorten (*artikel 3.10*).

In bijlage 1 worden deze artikelen nader toegelicht.

4.3 Gebiedenbescherming

Indien een plangebied in of nabij een beschermd gebied is gelegen, dan dient te worden bepaald of er een (extern) effect valt te verwachten. Het gaat daarbij om Natura 2000-gebieden en gebieden behorend tot het Natuurnetwerk Nederland.

4.3.1 Natura 2000

Natura 2000 is de benaming voor een Europees netwerk van natuurgebieden waarin belangrijke flora en fauna voorkomen, gezien vanuit een Europees perspectief. Met Natura 2000 wil men deze flora en fauna duurzaam beschermen. De staatssecretaris van Economische Zaken heeft voor Nederland ruim 160 Natura 2000-gebieden aangewezen. Gezamenlijk hebben ze een oppervlak van ruim 1,1 miljoen hectare. Ze maken deel uit van een samenhangend netwerk van natuurgebieden in de Europese Unie die zijn aangewezen op grond van de vogelrichtlijn en habitatrichtlijn. Het doel van Natura 2000 is het keren van de achteruitgang van de biodiversiteit.

Binnen een gebied kan spanning optreden tussen economie en ecologie. In een zogenaamd beheerplan leggen Rijk en provincies vast welke activiteiten, op welke wijze mogelijk zijn. Uitgangspunt is steeds het realiseren van ecologische doelen met respect voor en in een zorgvuldige balans met wat particulieren en ondernemers willen. Het opstellen gebeurt daarom in overleg met alle direct betrokkenen, zoals beheerders, gebruikers, omwonenden, gemeenten, natuurorganisaties en waterschappen. Samen geven ze invulling aan beleven, gebruiken en beschermen. Daar draait het om in de Nederlandse Natura 2000-gebieden (bron: Regiegroep Natura 2000).

Het is krachtens de Wet natuurbescherming verboden zonder vergunning van gedeputeerde staten projecten te realiseren of andere handelingen te verrichten die gelet op de instandhoudingsdoelstellingen voor een Natura 2000-gebied de kwaliteit van de natuurlijke habitats of de habitats van soorten in dat gebied kunnen verslechteren of een significant verstorend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor dat gebied is aangewezen (artikel 2.7, lid 2). Handelingen die een negatieve invloed hebben op Natura 2000-gebieden, worden slechts onder strikte voorwaarden toegestaan. Een vergunning is vereist. Door middel van het Nederlandse vergunningsstelsel wordt een zorgvuldige afweging gewaarborgd. De vergunningen zullen beoordeeld en afgegeven worden door de desbetreffende provincie.

4.3.2 Natuurnetwerk Nederland

Het Natuurnetwerk Nederland is het Nederlands netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden. Het netwerk moet natuurgebieden beter verbinden met elkaar en met het omringende agrarisch gebied. Het Natuurnetwerk Nederland bestaat uit:

- bestaande natuurgebieden, waaronder de 20 Nationale Parken;
- gebieden waar nieuwe natuur aangelegd wordt;
- landbouwgebieden, beheerd volgens agrarisch natuurbeheer;
- ruim 6 miljoen hectare grote wateren: meren, rivieren, de Noordzee en de Waddenzee;
- alle Natura 2000-gebieden.

Conform artikel 1.12 van de Wet natuurbescherming dragen gedeputeerde staten in hun provincie zorg voor de totstandkoming en instandhouding van een samenhangend landelijk ecologisch netwerk, genaamd 'Natuurnetwerk Nederland'. Zij wijzen daartoe in hun provincie gebieden aan die tot dit netwerk behoren. De planologische begrenzing en beschermingsregimes van het Natuurnetwerk Nederland loopt via het traject van de provinciale ruimtelijke structuurvisies en verordeningen.

5 AANGETROFFEN EN TE VERWACHTEN BESCHERMDE SOORTEN

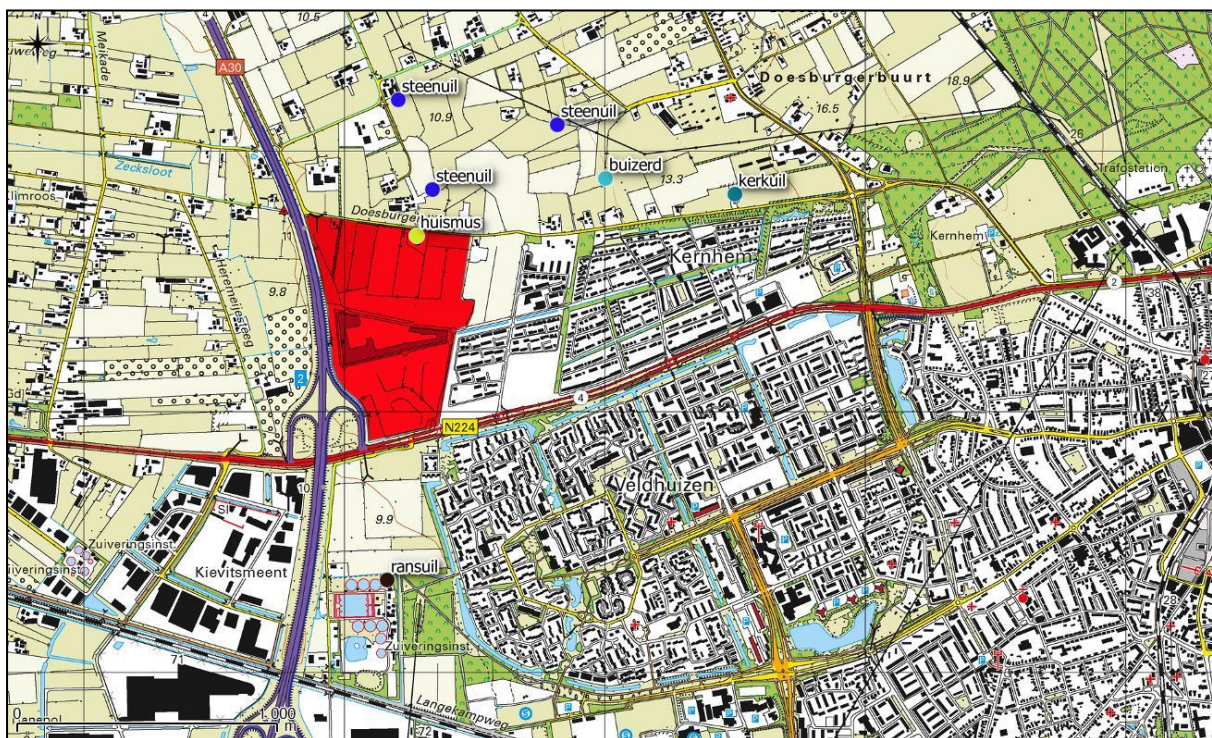
Het voorkomen van planten- en diersoorten in een gebied wordt mede bepaald door de aanwezigheid van geschikt leefgebied. Een soort kan in zijn leefgebied gebruik maken van verschillende plekken om te verblijven. Al deze plekken (biotopen) kunnen een bepaalde functie voor de soort vervullen. In dit hoofdstuk wordt op basis van het aanwezige habitat / verblijfsmogelijkheden samen met verspreidingsgegevens beschreven welke beschermde soorten binnen de onderzoekslocatie kunnen voorkomen. Afhankelijk van de soort wordt ingegaan op de potentiële aanwezigheid van vaste rust- en verblijfplaatsen, foerageergebied en verbindingroutes. Tevens wordt beoordeeld of de voorgenomen plannen een negatief effect kunnen hebben op de mogelijk aanwezige beschermde soorten. In hoofdstuk 6 wordt beschreven welke juridische implicaties dit voor het project heeft.

5.1 Vogels

5.1.1 Broedvogels (nesten jaarrond beschermd)

Er zijn broedvogels waarvan de nesten ook beschermd zijn op het moment dat ze niet voor de voortplanting in gebruik zijn. Mogelijk te verwachten soorten, op basis van verspreidingsgegevens en habitat zijn: huismus, kerkuil, steenuil, buizerd, ooievaar, ransuil en roek. Van deze soorten is de ooievaar niet in het plangebied of de directe omgeving er van waargenomen. Van alle overige soorten zijn waarnemingen in het gebied bekend.

Door van Pijkeren (2017) is soortgericht onderzoek verricht naar nestlocaties of rustplaatsen van ransuil, steenuil en roofvogels in het plangebied. Deze zijn niet aangetroffen. Door Witter (2015) is in het gebied ten noorden van het plangebied een inventarisatie uitgevoerd naar verblijfplaatsen van steenuil, kerkuil, buizerd, roek en huismus. De bekende territoria of nestlocaties zijn weergegeven in figuur 10.

Figuur 10. Verspreiding van jaarrond beschermde soorten rond het plangebied (Witter 2015).

Uit de gegevens blijkt dat voortplantingsplaatsen en rustplaatsen van jaarrond beschermde soorten niet aanwezig zijn in het plangebied. Uitzondering is de aanwezigheid van *huismussen* ter plaatse van een deel van de bebouwing aan de Doesburgerdijk. De nestlocaties en het functioneel leefgebied van de soort worden door de nieuwbouw niet negatief beïnvloed. De woningen en omliggende tuinen blijven gehandhaafd.

Voor roofvogels en uilen geldt dat vermindering van het leefgebied negatieve invloed op de functionaliteit van de nestlocatie kan hebben. Zonder voldoende jachtgebied kan er voedseltekort ontstaan en een voortplantingsplaats ongeschikt worden. De *steenuil* is een soort die hiervoor gevoelig is, vanwege de geringe oppervlakte van zijn leefgebied. De territoria van de soort bevinden zich alle ten noorden van de Doesburgerdijk. De steenuil is sporadisch waargenomen in het meest noordwestelijk deel van het plangebied (Witter, 2015). Dit deel van het plangebied zal een groene inrichting krijgen (Ecozone) en daarmee een verbetering vormen ten opzichte van het intensieve agrarische gebruik (zie hoofdstuk 6). Negatieve gevolgen voor de steenuil worden daarom uitgesloten.

De *kerkuil* heeft een veel groter jachtgebied dan de steenuil, dit geldt eveneens voor de *buizerd*. Van deze twee soorten zijn nestlocaties bekend in het gebied ten noordoosten van het plangebied (Witter, 2015). Aangenomen mag worden dat beide soorten momenteel gebruik maken van het plangebied om te jagen, met name omdat door de gedeeltelijke braakligging er gunstige omstandigheden zijn voor muizen. Het plangebied zal geen essentieel onderdeel van het leefgebied vormen. In Witter (2015) is aangetoond dat er voor de kerkuil aan de Doesburgerdijk 60 ha geschikt jachtgebied is te vinden ten noorden van de Doesburgerdijk. De kerkuil kan bovendien profiteren van de aan te leggen Ecozone.

Voor de *buizerd* is een dergelijke analyse moeilijker te maken. Het jachtgebied is veel groter en de buizerd is dagactief. Daarmee is de soort meer afhankelijk van rust dan uilen en zal deze minder snel valk bij de nieuwbouwlocatie gaan jagen. Gelet op de ligging aan de rand van de bebouwde kom, is er voor de buizerd echter voldoende uitwijkmogelijkheid in het noordelijk gelegen agrarisch buitengebied. Negatieve gevolgen voor de nabij het plangebied gelegen nestlocatie worden daarom uitgesloten.

Van de *ransuil* is ten zuiden van het plangebied een nestlocatie bekend (factsheet biomorfologische kaart S16, Waterzuivering Dwarsweg). De door van Pijkeren (2017) waargenomen jagende ransuil is mogelijk afkomstig van het waterzuiveringsterrein. De soort zal een deel van het leefgebied inleveren als gevolg van de nieuwbouw. De Ecozone biedt echter ook een verbetering van het leefgebied, ten opzichte van het intensieve agrarische gebruik. Belangrijk is om voor de ransuil een doorgang in noordelijke richting te behouden. De soort moet veilig vanuit de waterzuivering naar het agrarisch buitengebied kunnen vliegen. De zone aan de westzijde van het plangebied (natuurlijke oevers) biedt daartoe mogelijkheden, en zal een randvoorwaarde moeten zijn in het ontwerp (zie hoofdstuk 6).

De *roek* is in kleine aantallen foeragerend waargenomen in het plangebied. Er is, gelet op de geringe aantallen geen sprake van aantasting van essentieel leefgebied, die de van invloed kan zijn op de functionaliteit van de kolonies in de omgeving (Fransesteeg en Frankeneng).

5.1.2 Overige broedvogels

Doordat een deel van het plangebied bouwrijp is gemaakt en zijn oorspronkelijke agrarische functie heeft verloren zijn er kansen ontstaan voor een aantal broedvogelsoorten. De aanleg van de Slenk heeft aantrekkingskracht uitgeoefend op pionierssoorten als *kleine plevier* en *oeverzwaluw*. De nesten van deze soorten zijn niet beschermd op het moment dat ze niet in gebruik zijn. De overlevingsstrategie van pionierssoorten is er op gebaseerd om door veel rond te trekken te profiteren van tijdelijke omstandigheden. Onder normale successie zullen de soorten het plangebied weer verlaten. De oeverzwaluw is in 2016 niet meer in het plangebied als broedvogel aangetroffen, als gevolg van het afvlakken van de zanddepots. Voor oeverzwaluwen is (vrijblijvend) kunstmatige nestgelegenheid te creëren, die voor het behoud van de soort in het plangebied zou kunnen zorgen (zie hoofdstuk 6).

Door van Pijkeren (2017) is waargenomen dat de torenvalk regelmatig in het plangebied foeraageert. Er is geen broedgeval aangetoond, wel werd door van Pijkeren opgemerkt dat er broedgelegenheid aanwezig is in de vorm van kraaien-nesten. Door Econsultancy is in het gebied een torenvalkkast aangetroffen, echter op een weinig kansrijke locatie en veel te laag aangebracht in een boom om geschikt te zijn voor de soort (zie figuur 11). Er zijn aan de kast dan ook geen sporen van gebruik door de soort aangetroffen.

Figuur 11. Torenvalkkast aan de oostelijke rand van het plangebied. Er zijn geen sporen van gebruik door de soort aangetroffen.

De waarnemingen in de afgelopen jaren zijn vooral afkomstig van de maanden augustus tot en met januari. Het lijkt er daarom op dat het plangebied enkel een functie heeft als jachtgebied. Torenvalken kunnen zich vaak lange tijd handhaven in gebieden waar ontwikkelingen als industrie en woningbouw plaatsvinden. De Ecozone en de oeverzone bieden voor de soort kwalitatief hoogwaardig jachtgebied. Het aanbieden van nestgelegenheid kan er voor zorgen dat de soort zich als broedvogel gaat vestigen (hoofdstuk 6).

Een opvallende soort in het plangebied is de *dodaars*, een kleine futensoort die vooral in de winter wordt waargenomen. Er is echter in de zomer van 2015 een paartje adulte dodaars waargenomen, hetgeen op een mogelijk broedgeval duidt. Ook tijdens het veldbezoek op 15 maart is een paartje dodaars waargenomen (figuur 12). Een broedgeval van deze soort, die op de rode lijst van bedreigde soorten voorkomt zou bijzonder zijn. Inmiddels heeft de *fuut* ook het plangebied als broedgebied ontdekt en is in de rietoevers de kleine karekiet en rietgors zingend waargenomen. Overige broedvogels die langs de oevers van de nieuwe watergang kunnen broeden zijn wilde eend, meerkoet en grauwe gans (zie hoofdstuk 6).

Figuur 12. Paartje dodaars in Slenk (15 maart 2015).

Grondbroedende soorten als patrijs, veldleeuwerik en graspieper zijn in het plangebied niet te verwachten. Genoemde soorten zijn in intensieve landbouwgebieden zo goed als verdwenen. Van graspieper en veldleeuwerik zijn in het plangebied alleen waarnemingen van doortrekkende exemplaren bekend.

5.2 Vleermuizen

Door van Pijkeren (2017) is veldonderzoek verricht naar de aanwezigheid van functies voor vleermuizen. Daarnaast zijn langs de Doesburgerdijk diverse vleermuisonderzoeken verricht (Witter 2015). Er zijn op en rond het plangebied 6 soorten vleermuizen waargenomen: gewone dwergvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis, gewone grootoorvleermuis, ruige dwergvleermuis en watervleermuis.

Verblijfplaatsen op de onderzoekslocatie

In het plangebied zijn, afgezien van de bebouwing langs de Doesburgerdijk, geen verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen (van Pijkeren 2017). Aangezien het te bebouwen deel van het plangebied geheel onbebouwd is en er geen bomen met voor vleermuizen geschikte holtes, is het verstoren of vernielen van een rust- of voortplantingsplaats van vleermuizen uit te sluiten.

Foerageerhabitat

Door van Pijkeren (2017) is in het seizoen 2016 vastgesteld dat de Slenk in het plangebied een belangrijk foerageergebied vormt. Er wordt niet aangegeven of er sprake is van essentieel foerageergebied, maar gelet op de maximale aantallen (> 20 gewone dwergvleermuizen, 2 ruige dwergvleermuizen en 2 watervleermuizen) en de door van Pijkeren vermelde vermoeden dat de dieren van één of twee kraamkolonies afkomstig zijn, geeft voldoende aanleiding om te veronderstellen dat in ieder geval voor de gewone dwergvleermuis sprake is van een essentiële functie. De grootte van de kraamgroepen van gewone dwergvleermuizen variëren, maar liggen gemiddeld tussen de 20 en 100 vrouwtjes. Op grond daarvan kan worden gesteld dat bij verlies van de foerageerfunctie ook de functie van de voortplantingsplaats in het geding kan zijn, omdat mogelijk een aanzienlijk deel van een kolonie in het plangebied foerageert (zie hoofdstuk 6).

De watervleermuis is veel minder algemeen dan de gewone dwergvleermuis. Van de watervleermuis is een vliegroute bekend vanaf hun verblijfplaats in het landgoed Kernhem richting het plangebied (Huitema 2015). De verblijfplaatsen van de soort (boombewonend) kon tijdens de laatste monitoring niet worden gevonden, maar de aantallen op vliegroute die zijn geteld bedragen 15 exemplaren. Dit geeft een indicatie van grootte van de kolonie. De soort foerageert in geringe aantallen boven de stadswateren in het noordelijke deel van Ede. De lokale populatie is kwetsbaar en heeft te leiden onder wijzigingen in zijn leefgebied, waaronder onderbrekingen in de vliegroutes naar de foerageergebieden. De Slenk in het plangebied is daarom toch van relatief groot belang (zie hoofdstuk 6).

Voor de overige soorten zijn de foerageerfuncties minder gebonden aan landschapselementen (rosse vleermuis) of zijn deze aangetroffen net buiten het plangebied (gewone grootoorvleermuis).

Vliegroutes

Vleermuizen maken veelal gebruik van lijnvormige (donkere) landschapselementen als houtsingels, beken en lanen om zich te verplaatsen tussen verblijfplaatsen en foerageergebieden. Uit Witter (2015) blijkt dat de Doesburgerdijk een essentiële vliegroute vormt voor gewone dwergvleermuizen en laatvliegers. Ook van Pijkeren (2017) constateert dat veel van de foeragerende vleermuizen in het plangebied afkomstig zijn van een vliegroute langs de Doesburgerdijk. Tevens is vastgesteld dat vanuit noordelijke richting nog meer vleermuizen het plangebied binnentrekken (Zecksteeg). Aan de zuidzijde van het plangebied volgen gewone dwergvleermuizen de N22 richting de bebouwde kom. Dit sluit weer aan bij waarnemingen van Aarts (2012), die een vliegroute van circa 20 gewone dwergvleermuizen beschrijft (zie hoofdstuk 6). Samengevat zijn de belangrijkste functies voor vleermuizen (foerageergebied en vliegroutes) weergegeven in figuur 13.

Figuur 13. Samenvatting belangrijkste functies voor vleermuizen, op basis van van Peijkeren (2017) en Witter (2015). In blauw het foerageergebied boven het water, in geel de vliegroutes.

5.3 Overige zoogdieren

Volgens verspreidingsgegevens van de NDFF zijn in de afgelopen 5 jaar binnen enkele kilometers van de onderzoekslocatie de volgende beschermde grondgebonden zoogdieren waargenomen: das, haas, konijn, ree en vos.

Van deze soorten valt alleen de das niet onder de vrijstellingsregeling van de provincie Gelderland. Voor de overige soorten geldt dat bij ruimtelijke ontwikkeling dat geen ontheffing benodigd is voor het opzettelijk beschadigen of vernielen van vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen. Voor deze soorten geldt echter wel de zorgplicht (zie hoofdstuk 6).

Das

Een das had zich in het verleden in plangebied gevestigd, ter plaatse van een talud van een voormalige toerit van de N30 die bij de aanleg van A30 buiten gebruik was gesteld. In verband met het toekomstig gebruik van het terrein zijn de dassen in 2011 verplaatst. Door Econsultancy zijn in 2011 de risico's op hervestiging geïnventariseerd. Destijds werd geconcludeerd dat vanwege de hoge grondwaterstand zijn er weinig potentiële burchtlocaties in het gebied en de kans op hervestiging daardoor niet groot was. In de jaren daarna is door Laneco de aanwezigheid van de soort gemonitord (Laneco, 2014, 2015 en 2016). Tijdens de monitoring is gebleken dat de das sporadisch gebruik maakte van het plangebied om te foerageren. Aan de rand van het plangebied is een hol (één pijp) aangetroffen waarvan werd aangenomen dat deze een bijburcht (vluchtpijp) vormde voor de das. Uit camera-onderzoek door Laneco is echter geen daadwerkelijk gebruik van het hol door een das aangetoond. Vanwege de aanleg van riolering is het actuele gebruik nogmaals gemonitord, waaruit wederom bleek dat er geen das verbleef. Daarmee is in voldoende mate vastgesteld dat er te weinig activiteit is om van een vaste verblijfplaats te spreken. Op basis van deze constatering zijn de werkzaamheden ter plaatse uitgevoerd.

Uit de monitoringsgegevens kan worden opgemaakt dat er sprake is van zeer sporadisch gebruik door een das, met name in het najaar. De burchtlocatie ligt naar verwachting op de hoger gelegen zandgronden ten oosten van de bebouwde kom van Ede. Dassen trekken in het najaar naar landbouwgebieden om te foerageren op mais. Het betreft secundair leefgebied, dat slechts beperkte delen van het jaar interessant is voor de soort. Het stapelvoedsel van de das, regenwormen, is te vinden in weilanden. Het plangebied vormt vanwege de grote afstand tot een burchtlocatie (minimaal 2 kilometer) en de afwezigheid van een jaarrond voedselaanbod en het sporadisch gebruik geen essentieel onderdeel van het totale leefgebied van de soort. Negatieve gevolgen voor een kraamburcht buiten het plangebied zijn niet aan de orde.

5.4 Reptielen, amfibieën en vissen

Reptielen

Reptielen stellen specifieke eisen aan het habitat die betrekking hebben op verschillende factoren. Op de onderzoekslocatie is geen geschikt habitat voor reptielen aanwezig, zodat de aanwezigheid van een populatie van een reptielensoort op voorhand is uit te sluiten.

Amfibieën

Volgens gegevens van RAVON (van Delft *et al.* 2015) zijn binnen enkele kilometers rondom de onderzoekslocatie de volgende soorten waargenomen: kleine watersalamander, gewone pad, meerkikker en bruine kikker. Het NDFF meldt geen waarnemingen van amfibieën in het plangebied. Van Pijkeren (2017) toont een forse populatie van bruine kikker aan, in de sloten op het noordelijk deel van het plangebied. Aangenomen mag worden dat ook algemene soorten als gewone pad en kleine watersalamander in het gebied voorkomen.

Er zijn geen indicaties aanwezig dat de streng beschermde rugstreeppad het plangebied heeft gekoloniseerd. Deze pionierssoort zal tijdens de avondrondes van het vleermuisonderzoek van van Pijkeren (2017) zeker zijn opgemerkt.

Alle te verwachten soorten vallen onder de provinciale vrijstellingsregeling bij ruimtelijke ontwikkelingen. Het is bij graaf en slootdempingen wel zaak om aandacht te schenken aan de zorgplicht (zie hoofdstuk 6).

Vissen

In het aangelegde oppervlaktewater is inmiddels een visstand aanwezig. Dodaars en fuut zijn foeragerend in de Slenk waargenomen. Over het soortenspectrum zijn geen gegevens bekend. In de Wet natuurbescherming is een beperkt aantal vissoorten beschermd. Deze soorten zijn veelal gebonden aan stromend water, (grote rivieren en beken) en stenige bodems of ander specifieke habitateisen, die in de aangelegde waterpartij niet aanwezig zijn. De aanwezigheid van beschermde vissoorten is daarom uit te sluiten. Bij dempingen is de zorgplicht van toepassing (zie hoofdstuk 6).

5.5 Ongewervelden

Libellen

Er zijn 18 libellensoorten die binnen de Wet natuurbescherming een strenge bescherming genieten. Deze zijn voor wat betreft hun verspreiding gebonden aan specifieke habitateisen, die veelal alleen in natuurgebieden met water zijn te vinden. Beschermde soorten zijn op de onderzoekslocatie niet te verwachten. Wel zijn er tal van algemene soorten waargenomen, zoals steenrode en bloedrode heidelibel, paardenbijter, grote keizerlibel en houtpantserjuffer (NDFF). Voor deze soorten geldt de zorgplicht (zie hoofdstuk 6).

Dagvlinders

Beschermde dagvlinders stellen specifieke eisen aan het voortplantingshabitat. Bij het habitat is het belangrijk dat aan de eisen van alle stadia van de vlindersoort wordt voldaan. Voor de 27 beschermde soorten in Nederland geldt dat deze veelal gebonden zijn aan zeldzame waardplanten, die vaak alleen in natuurterreinen zijn te vinden. Op basis van verspreidingsgegevens kan de sleedoornpage niet op voorhand worden uitgesloten in het plangebied. In de omgeving van Ede komt deze vlinder voor. Geschikte waardplanten voor de sleedoornpage (sleedoorn) zijn niet aanwezig.

Overige beschermde vlindersoorten zoals iepenpage (waardplant iep) en kleine ijsvogelvlinder (waardplant kamperfoelie) komen in de wijde omgeving niet voor en bovendien ontbreekt geschikt habitat in het plangebied. Het is uitgesloten dat er binnen de onderzoekslocatie geschikt habitat aanwezig is voor een (deel)populatie van een beschermde vlindersoort.

Voor algemene dagvlindersoorten is er geschikt habitat aanwezig. De ruigtes, maar ook de moestuintjes trekken soorten aan als groot en klein koolwitje, klein geaderd witje, icarusblauwtje, distelvlinder, bruin- en bondzandoogje en de zeldzamere bruin blauwtje. Voor deze soorten geldt de zorgplicht (zie hoofdstuk 6).

Overige soorten

Overige beschermde soorten, zoals vliegend hert, Europese rivierkreeft en platte schijfhoorn, zijn in het plangebied uit te sluiten. Er is geen geschikt habitat voor dergelijke beschermde soorten aanwezig en er zijn geen waarnemingen bekend in de directe omgeving van het plangebied.

5.6 Vaatplanten

Met het in werking treden van de Wet natuurbescherming in 2017 zijn er veel wijzigingen doorgevoerd ten aanzien van de beschermde flora. Veel soorten zijn hun beschermde status verloren, maar er zijn ook veel soorten aan de lijst toegevoegd. De thans beschermde soorten zijn over het algemeen zeldzaam tot zeer zeldzaam en gebonden aan specifieke groeiplaatsomstandigheden. In het plangebied is sprake van grotendeels agrarische functie, resulterend in zeer voedselrijke omstandigheden en een verlaagde grondwaterstand. In dergelijke omstandigheden zijn geen beschermde plantensoorten te verwachten.

Het braakliggende deel van het plangebied is vooral voor pioniersoorten van belang. Ook hier geldt dat binnen de Wet natuurbescherming beschermde soorten niet in dergelijke omstandigheden voorkomen.

Langs de rijksweg N224 is een groeiplaats van de beschermde Kartuizer anjer bekend. Deze soort is in Ede in wegbermen vaker waargenomen en hoogstwaarschijnlijk geen wilde plant, maar één van de planten die in het zaaigoed voor het ecologische bermbeheer voorkomt. De groeiplaats wordt door de planvorming overigens niet aangetast.

Overtredingen van de Wet natuurbescherming ten aanzien van vaatplanten zijn niet aan de orde.

6 TOETSING AAN SOORTENBESCHERMING

Als gevolg van de voorgenomen ingreep op de onderzoekslocatie kunnen er overtredingen van verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming optreden of kan er sprake zijn van negatieve gevolgen voor door de wetgever vanuit natuurwetgeving beschermde gebieden. In dit hoofdstuk wordt beschreven voor welke soorten er sprake is van dreigende overtreding van de Wet natuurbescherming en overige natuurwetgeving en of met eenvoudige maatregelen overtreding is te voorkomen. Verder wordt beschreven voor welke soorten een vervolgtraject noodzakelijk is, bijvoorbeeld omdat toetsing van de ingreep aan de Wet natuurbescherming op basis van de huidige onderzoeksinspanning niet mogelijk is, en wat de eventuele consequenties zijn ten aanzien van vergunningen en ontheffingen.

6.1 Broedvogels

6.1.1 Jaarrond beschermde broedvogels

Effecten op jaarrond beschermde soorten als steenuil, buizerd, kerkuil en huismus zijn op voorhand uitgesloten (zie hoofdstuk 5). Voor de ransuil ontstaat er mogelijk een kwetsbare situatie. Het is aannemelijk dat een broedgeval ten zuiden van het plangebied onder invloed staat van de planvorming. Figuur 10 geeft de ligging van een broedlocatie weer in de waterzuivering aan de Dwarsweg. Voor de soort ligt het voornaamste foerageergebied in noordelijke richting. Aan de westzijde bevindt zich een belangrijke barrière, de A30 met hoge geluidsschermen, aan de oostzijde bevindt zich de bebouwde kom van Ede. De soort zal daarom voor een groot deel afhankelijk zijn van noordelijk gelegen jachtgebied. Dit betekent dat de strook aan de westzijde van het plangebied voor de ransuil passeerbaar moet zijn. Dit houdt in dat de strook een open tot halfopen karakter moet hebben. Op deze wijze kan worden voorkomen dat indirect de functionaliteit van een nest ten zuiden van het plangebied negatief wordt beïnvloed (zie figuur 14).

Figuur 14. Voor de ransuil die ten zuiden van het plangebied broedt wordt de doorgang naar jachtgebieden naar het noorden smal. De zone aan de westzijde van het plangebied zal doorgang voor de soort moeten bieden.

6.1.2 Niet jaarrond beschermde broedvogels

Voor de broedvogelsoorten die op de onderzoekslocatie zijn te verwachten geldt dat, indien nestgelegen buiten het broedseizoen wordt verwijderd, er geen overtredingen plaats zullen vinden met betrekking tot deze soorten en er geen ontheffing benodigd is. Artikel 3.1 van de Wet natuurbescherming (Het is verboden nesten te beschadigen, te vernielen of weg te nemen) is van toepassing. De nesten mogen echter wel worden weggenomen wanneer deze op dat moment niet in gebruik zijn. In de Wet natuurbescherming wordt geen vaste periode gehanteerd voor het broedseizoen. Globaal kan voor het broedseizoen de periode maart tot half augustus worden aangehouden. Geldend is echter de aanwezigheid van een broedgeval op het moment van ingrijpen. Gelet op de variatie in soorten en de spreiding in het broedseizoen per soort (grijs gans begint al voor 15 maart met broeden), wordt geadviseerd om een ecologisch werkprotocol op te laten stellen, per fase van de werkzaamheden. Op deze wijze kan worden ingespeeld op de lokale omstandigheden.

Verder wordt vrijblijvend aanbevolen om voor de oeverzwaluw en de torenvalk binnen de Ecozone broedgelegenheid te creëren.

6.2 Vleermuizen

Alle vleermuissoorten zijn opgenomen in bijlage IV van de EU-Habitatrichtlijn, diersoorten van communautair belang die strikt moeten worden beschermd en vallen onder het beschermingsregime van artikel 3.5 van de Wet natuurbescherming. Hoewel er geen verblijfplaatsen in het plangebied aanwezig zijn, kan er toch sprake zijn van overtreding van artikel 3.5 lid 4 van de Wet natuurbescherming. Dit wordt in onderstaande paragraaf nader toegelicht.

Voor de gewone dwergvleermuis en de watervleermuis geldt dat een deel van een koloniegroep (of groepen) van de Slenk afhankelijk is als foerageergebied. De Slenk betreft daarom essentieel leefgebied voor de gewone dwergvleermuis en de watervleermuis. Indien essentieel foerageergebied verloren gaat kan dit indirect leiden tot het verlies van de functionaliteit van een voortplantingsplaats. Het plangebied is één van de eerste foerageerplekken die vleermuizen op hun tocht van de verblijfplaatsen in de bebouwde kom richting het buitengebied tegenkomen. Zonder voldoende voedsel in de directe omgeving van de rust- of voortplantingsplaats zullen vleermuizen deze op den duur verlaten. Het is daarom zaak om de functie van foerageergebied en de vliegroutes van en naar deze gebieden te behouden.

Aantasting van leefgebied kan optreden als de oppervlakte wordt verkleind, als verlichting er voor zorgt dat vleermuizen het gebied vermijden en als de vliegroutes naar het foerageergebied verstoord worden, bijvoorbeeld door licht of fysieke barrières.

6.2.1 Oppervlakteverlies

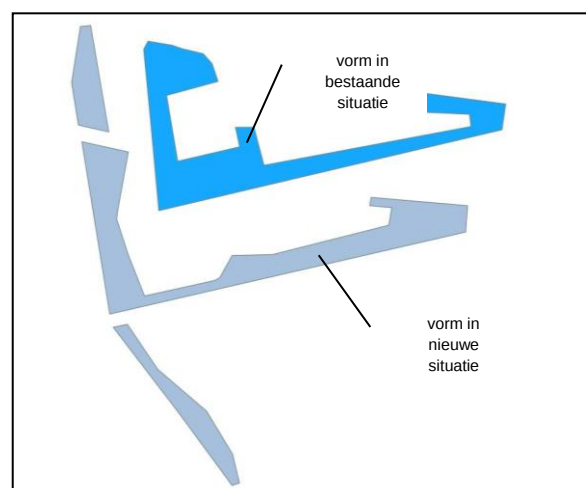
Het oppervlaktewater in de Slenk wordt met de huidige planvorming gedeeltelijk gedempt en enigszins uitgebreid langs de westelijke grens van het plangebied. De Slenk, die momenteel een oppervlakte van 20.000 m² heeft wordt teruggebracht tot 17.500 m², een afname van 2.500 m². De nieuw aan te leggen wateroppervlaktes aan de westzijde van het plangebied hebben een totale oppervlakte van 7.380 m². Per saldo zal de oppervlakte aan open water toenemen met 4.880 m². Er zal sprake zijn van een meer langgerekt karakter, de breedste plekken (meer dan 50 meter) worden gedempt (zie figuur 15).

Figuur 15. Bestaande wateroppervlak in plangebied en nieuw aan te leggen oppervlaktewater.

De geschiktheid als foerageergebied voor gewone dwergvleermuizen zal grotendeels gerelateerd zijn aan de hoeveelheid oeverbeplanting en de daar aan gerelateerde hoeveelheid insecten. De soort foerageert veelal boven vegetatie en op enige hoogte boven het oppervlaktewater en gebruikt een relatief kleine gebied waar intensief gejaagd worden, door middel van het vliegen van korte rondjes. Het totale aanbod van geschikt foerageergebied zal daarom niet worden aangetast, omdat het nieuw aan te leggen water relatief veel oeverlengte heeft. Voor gewone dwergvleermuizen is er daarom geen sprake van oppervlakteverlies. Randvoorwaarde daarbij is dat er sprake is van natuurlijke oevers, met oevervegetatie.

De watervleermuis heeft een geheel andere jachttechniek dan de gewone dwergvleermuis en gebruikt het foerageergebied door laag over het water te vliegen en met zijn achterpoten insecten van het wateroppervlak te scheppen. Hierbij vliegen ze bij voorkeur lange rondes. De foeragerende watervleermuizen zijn dan ook op het westelijke deel van de Slenk waargenomen, waar ze op het breedste deel rondjes kunnen vliegen boven het water. In figuur 16 is het verschil in de vorm van de huidige en de nieuwe Slenk weergegeven. Het huidige smalste deel wordt iets breder en ook de oostelijke punt heeft een oppervlakte dat vrijwel net zo breed is als het huidige breedste deel (circa 50 meter). Voor de watervleermuis treedt er daarom ook in kwalitatieve zin geen oppervlakteverlies op.

Figuur 16. Verschil in vorm tussen nieuwe (lichtblauw) en bestaande (donkerblauw) wateroppervlakten. Watervleermuizen foerageren op de bredere gedeeltes. De geschiktheid zal voor de watervleermuis daarom verschuiven van het westelijk naar het oostelijke deel.

6.2.2 Lichtverstoring

Door wijziging in de vorm van het oppervlaktewater is het te verwachten dat de nadruk van het foerageren van de watervleermuis op het oostelijke deel zal liggen. Op dit deel van de Slenk is een appartementencomplex, direct grenzend aan het water gepland. Uitstraling van licht is potentieel verstoring voor de lichtschuwe watervleermuis. Gewone dwergvleermuizen zijn als stadsoort redelijk tolerant als het gaat om verlichting van hun jachtgebieden, voor watervleermuizen is een lichtintensiteit van meer dan 1,1 lux op een jachtgebied of vliegroute al potentieel verstoring (RVO, 2014).

Foerageergebied

Watervleermuizen zijn van de in het plangebied aanwezig soorten het meest gevoelig voor lichtverstoring. De randvoorwaarden die voor de watervleermuizen gelden, zijn daarmee ook voldoende voor de gewone en ruige dwergvleermuis. Laatst genoemde soorten zijn ook vanwege de uitbreiding met waterpartijen aan de westzijde van het plangebied minder kwetsbaar dan de watervleermuis, die juist in het oostelijke deel zal foerageren (zie ook figuur 14).

Met het toepassen van “slimme verlichting” is lichtuitstraling vanaf de infrastructuur naar verwachting in voldoende mate te beperken. Het gaat daarbij om het plaatsen van armaturen die geen verstrooiing aan de achterzijde of bovenzijde hebben. Ook het aantal lichtpunten en de lichtsterkte zijn stuurbaar. Voor het westelijke deel van de Slenk is op voorhand met voldoende zekerheid te stellen dat lichtverstoring te vermijden is. Dit zal als randvoorwaarde opgenomen moeten worden en in een lichtplan nader uitgewerkt moeten zijn.

Minder voorspelbaar is de lichtuitstraling van het appartementencomplex aan de oostzijde van de Slenk. Als randvoorwaarde kan worden gesteld dat aan de buitenzijde geen verlichting wordt aangebracht die op het water uitstraalt en dat het gebouw geen verlichte gevel zal hebben. De lichtuitstraling vanaf de ramen is echter niet te voorspellen en niet te sturen. In het beeldkwaliteitsplan is een voorbeeld opgenomen van een ontwerp waarbij de (grote) ramen van onderste bouwlaag vrijwel direct grenzen aan het wateroppervlak (zie figuur 17). Met een dergelijk ontwerp is op voorhand lichtuitstraling op het water te verwachten. Watervleermuizen jagen vlak boven het wateroppervlak en kijken dan deels tegen het licht in. Deze vorm van lichthinder is te voorkomen door de ramen in onderste woonlaag minder ver tot aan de waterspiegel door te laten lopen. Dit kan door de onderste laag te voorzien van een breder balkon die aan de onderzijde afgeschermd is van het oppervlaktewater (figuur 18). In een ontwerp zou ook gekozen kunnen worden voor een onderste woonlaag die in zijn geheel hoger ligt ten opzichte van de waterspiegel (zie figuur 19). Hiermee wordt vermeden dat watervleermuizen tegen directe lichtbronnen inkijken.

Figuur 17. Voorbeeld ontwerp in beeldkwaliteitsplan: de groten ramen grenzen direct aan het water.

Figuur 18. Voorbeeld ontwerp met aan de onderzijde een laag met minder potentiële lichtuitstraling

Figuur 19. Voorbeeld ontwerp met aan de onderzijde een laag met geen lichtuitstraling

In de figuren 20 tot en met 22 is nog een aantal voorbeelden gegeven waarmee lichtuitstraling verminderd of vermeden wordt. Het principe is een onderste laag zonder ramen (bijvoorbeeld palen), brede balkons met afscheidingen die niet van glas zijn (ondoorzichtig) of een gebouw dat niet direct grenst aan het water maar een rand met oeverbegroeiing heeft.

Figuur 20. Eerste woonlaag hoog op palen. De woonlagen zouden minder raamoppervlak moeten hebben en de balkons zouden ondoorzichtig moeten zijn.

Figuur 21. Brede rand met begroeiing (bijvoorbeeld rietkraag). Balkons hebben hoge afscheiding.

Figuur 22. Onderste laag zonder lichtuitstraling en eerste woonlaag met diepe balkons van baksteen.

Econsultancy verwacht dat in het ontwerp randvoorwaarden kunnen worden opgenomen die lichtuitstraling laag over het water kunnen voorkomen. Verstrooiing van licht uit de woonkamers op hoger gelegen verdiepingen zullen naar verwachting in veel mindere mate bijdragen aan verstoring van watervleermuizen. Er zijn echter onzekerheden, met name omdat er geen sturing mogelijk is bij het gebruik van verlichting in de woonkamers.

Vliegroutes

De vliegroutes die zijn aangetoond liggen alle langs de grenzen van het plangebied. De vliegroute aan de noordzijde is niet alleen van belang voor vleermuizen die in het plangebied foerageren, maar ook voor vleermuizen die verder in het buitengebied naar jachtgebieden trekken. Behoud van donkerte ter plaatse is een randvoorwaarde. De aan te leggen Ecozone kan en zal daar in voorzien. Enkele “zwakke plekken” in de vliegroute (Witter, 2015) zouden kunnen worden versterkt door het aanbrengen van struiken of bomen langs plekken waar momenteel geen of weinig beschutting is.

Voor de vliegroutes aan de west- en oostzijde geldt dat door het aanbrengen van “slimme verlichting” voldoende mogelijkheden zijn om donkerte te behouden. Dit zal in een verlichtingsplan aantoonbaar kunnen worden gemaakt.

De functies voor vleermuizen dienen te allen tijde functioneel te zijn. Ook in de aanlegfase dient daarom rekening gehouden te worden met verlichting. Te denken valt aan het werken buiten het actieve vleermuisseizoen op specifieke locaties waar verlichting onvermijdelijk is. De locaties waar opslag van materialen plaatsvindt, die 's nachts verlicht dienen te worden dienen op afstand van de vliegroutes en foerageergebieden te liggen. Dit zal in een ecologische werkprotocol vastgelegd moeten worden.

Algeheel

De algehele conclusie ten aanzien van vleermuizen is dat met randvoorwaarden ten aanzien van lichtuitstraling overtreding van de Wet natuurbescherming is te voorkomen. Voor de vliegroutes en de foerageergebieden in het westelijk deel van de Slenk is met voldoende zekerheid te stellen dat met moderne verlichtingsmogelijkheden lichtverstoring is te voorkomen. Voor het appartementencomplex op het oostelijke deel van de Slenk zal in het ontwerp aan het aspect lichtuitstraling veel aandacht moeten worden besteed. Met name uitstraling vanuit de onderste woonlaag is potentieel verstoring. Ten aanzien van het gebruik van verlichting zijn onzekerheden aanwezig. Een ontwerp van het complex zal daarom vooraf door een deskundige beoordeeld moeten worden op lichtuitstraling. Deze mag niet meer dan 1,1 lux bedragen ter hoogte van de waterspiegel. Het verdient aanbeveling, om het bevoegd gezag (de Provincie Gelderland) het ontwerp en de maatregelen, vastgelegd in een verlichtingsplan, te laten beoordelen, middels een ontheffingsaanvraag.

Tijdens de bouwfase geldt dat verlichting op vliegroutes en foerageergebieden in het actieve vleermuisseizoen vermeden moet worden. Maatregelen in de planning en plaatsing van verlichting dienen per fase in een ecologisch werkprotocol vastgelegd te worden.

6.3 Overige soort(groep)en

Voor alle overige soorten en soortgroepen in het plangebied geldt dat de voorgenomen ingrepen niet leiden tot overtredingen van verbodsbepalingen in de Wet natuurbescherming. Juridisch gezien is er geen noodzaak voor het vooraf aanvragen van ontheffingen, er zijn echter wel tal van beschermde soorten in het plangebied aanwezig. Voor deze soorten geldt de zorgplicht. Gelet op schaal van de ingreep, de fasering en tijdsduur is het werken middels een ecologisch werkprotocol een vereiste. Het benoemen van algemene maatregelen is in dit geval onvoldoende om te waarborgen dat al hetgeen redelijkerwijs mogelijk is ook daadwerkelijk wordt uitgevoerd. Zo kunnen in de uitvoeringsfase wel degelijk overtredingen van soortenbescherming optreden. Denk bijvoorbeeld aan de situering van bouwverlichting. Ook in de bouwfase dient verstoring van een vliegroute of foerageergebied te worden voorkomen.

Behalve het voorkomen van overtredingen van de Wet natuurbescherming in de aanlegfase is ook het doden of verwonden van dieren aan de orde, denk daarbij aan dempingswerkzaamheden (vissen, amfibieën) of het graven in gebieden met konijnenholen.

Als laatste kan genoemd worden het behoud van waarden die zich in de braakliggende delen hebben ontwikkeld. Denk daarbij aan zaadbanken, maar ook eieren, larven en poppen van vlinders, libellen en andere insecten. Bij de aanleg van de Ecozone is het van belang dat deze zich in korte termijn kan ontwikkelen. De ecologische waarden die in de afgelopen jaren zijn opgetreden als gevolg van het bouwrijp maken kunnen hierbij van dienst zijn.

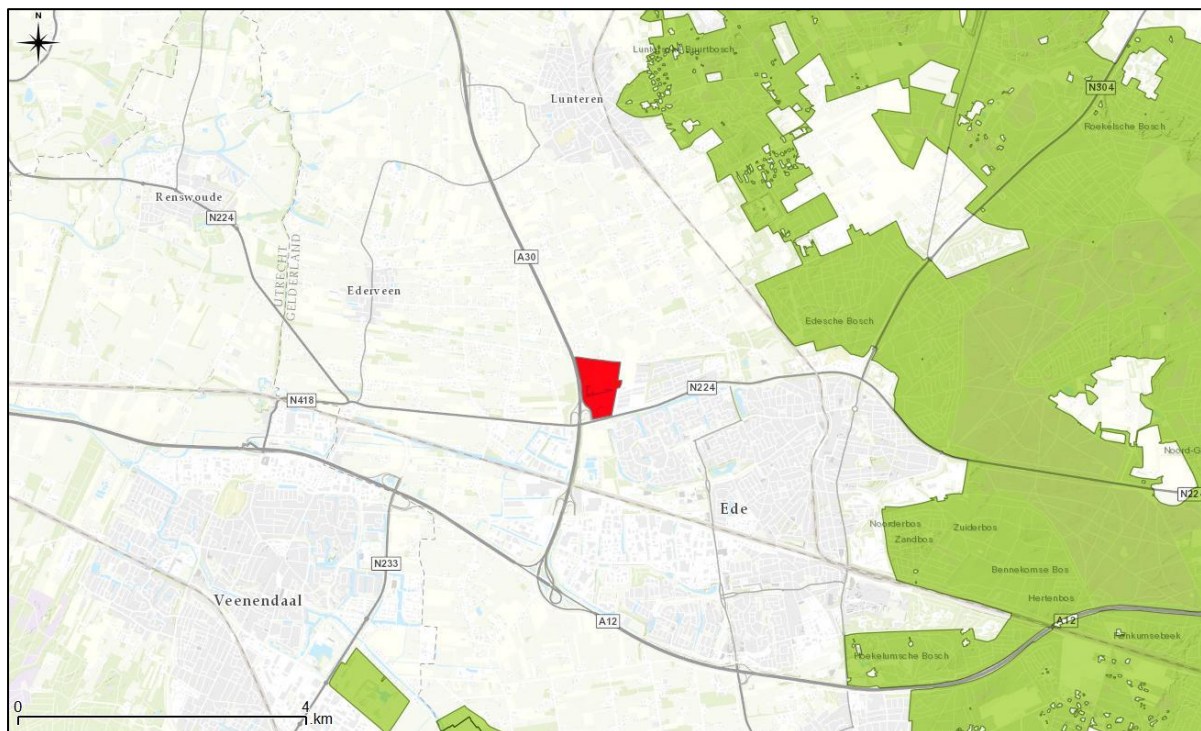
Aanbevolen wordt om per fase in een vroeg stadium een ecologisch begeleider te betrekken bij de werkzaamheden. Deze zal in werkprotocollen vastleggen op welke wijze invulling kan worden gegeven aan de zorgplicht.

7 TOETSING AAN GEBIEDENBESCHERMING

Door het voorgenomen plan kan er sprake zijn van negatieve gevolgen vanuit natuurwetgeving beschermde gebieden. In dit hoofdstuk wordt beschreven voor welke gebieden er mogelijk sprake is van negatieve effecten als gevolg van de voorgenomen ingrepen op de onderzoekslocatie. Verder wordt beschreven of een vervolgtraject noodzakelijk is en wat de eventuele consequenties zijn ten aanzien van vergunningen.

7.1 Natura 2000

De onderzoekslocatie is niet gelegen binnen de grenzen, of in de directe nabijheid van een gebied dat aangewezen is als Natura 2000. De meest nabijgelegen Natura 2000-gebieden, Veluwe en het Binnenveld, bevindt zich op respectievelijk circa 2 kilometer afstand ten oosten en 4,5 km ten zuidwesten van de onderzoekslocatie (zie figuur 23).

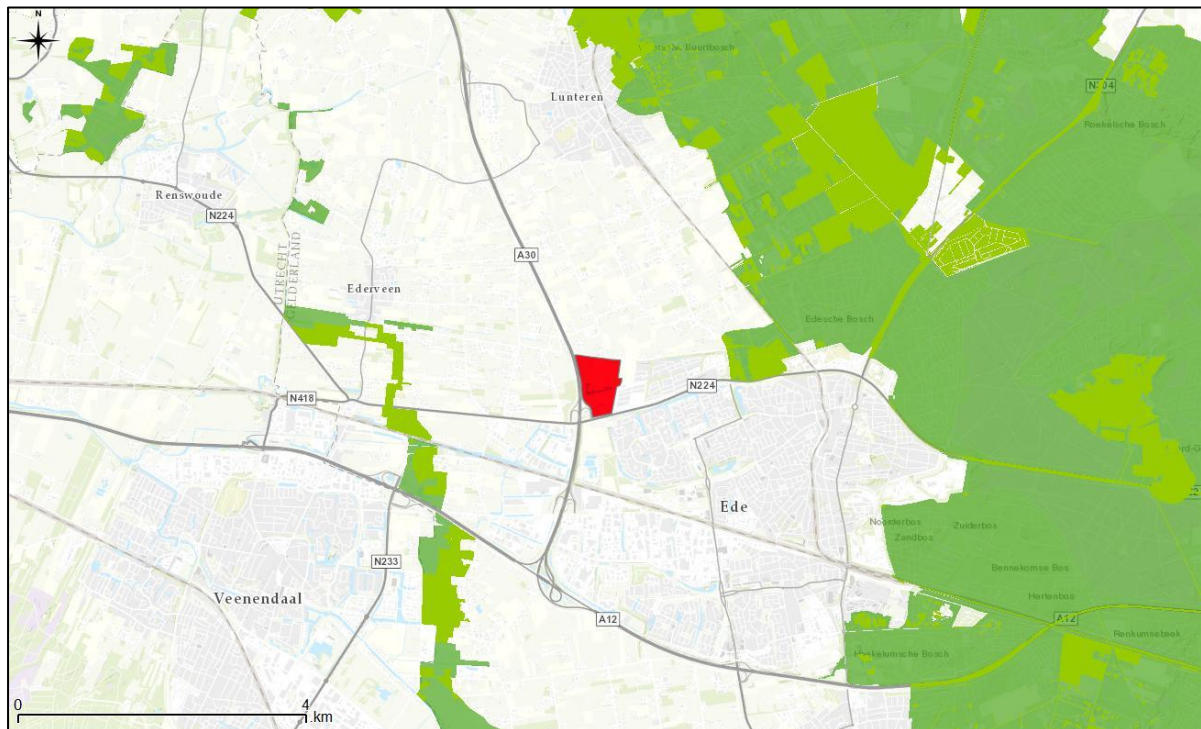
Figuur 23. Ligging onderzoekslocatie ten opzichte van Natura 2000.

De onderzoekslocatie is niet gelegen binnen een Natura 2000-gebied. Indien er sprake zou zijn van een effect, betreft dit een extern effect, zoals toenamen van geluid, licht of depositie van stikstof. Van deze externe effecten kunnen toename van licht en geluid op grond van de afstand tot de Natura 2000-gebieden op voorhand worden uitgesloten.

Het project Kernhem is een prioritair project zoals bedoeld in artikel 2.8 Besluit natuurbescherming en is als zodanig opgenomen in bijlage 1 van de Regeling natuurbescherming. Hierdoor is in beginsel voldoende ontwikkelingsruimte voor het project gereserveerd. Op basis van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) en de conclusies uit de bijbehorende passende beoordeling, kan de ontwikkelingsruimte door de provincie Gelderland worden toegedeeld. Gezien het voorgaande zijn significant negatieve effecten vanwege het aspect stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden uitgesloten. De instandhoudingsdoelen zijn immers geborgd in de PAS.

7.2 Natuurnetwerk Nederland

De onderzoekslocatie maakt geen deel uit van het Natuurnetwerk. De onderzoekslocatie ligt echter ook niet in de nabijheid van een gebied, behorend tot het Natuurnetwerk Nederland. Het meest nabijgelegen gebied bevindt zich circa 1,2 kilometer ten oosten en ten westen van de onderzoekslocatie. Het betreft het landgoed Kernhem en het Edese bos aan de oostzijde en de verbindingzone tussen Ederveen (Allemanskampje) en het Binnenveld aan de westzijde. In figuur 24 is de ligging van de onderzoekslocatie ten opzichte van het Natuurnetwerk Nederland weergegeven.

Figuur 24. Ligging onderzoekslocatie ten opzichte van het Natuurnetwerk Nederland.

Initiatiefnemers van ingrepen binnen of in de directe nabijheid van het Natuurnetwerk Nederland dienen de effecten van de ingreep op kernkwaliteiten en omgevingscondities te onderzoeken. De omgevingscondities die aanwezig zijn in het Allemanskampje aan de westzijde zijn voornamelijk de geohydrologische omstandigheden (kwel). De nieuwbouwplannen hebben op deze kwel geen invloed; de infiltratie waar deze mee gevoed wordt is afkomstig van de stuwwal en niet het dal waar het plangebied deel van uitmaakt. Ook de kwaliteit van het grondwater zal niet negatief beïnvloed worden. Er zal eerder sprake zijn van een verbetering, doordat de bodem minder wordt bemest in de nieuwe situatie.

In de het Gelders Natuurnetwerkgebied ten westen van het plangebied zijn belangrijke kwaliteiten de aanwezigheid van verblijfplaatsen en vliegrouen van vleermuizen (vleermuisreservaat Doolhoflaan). Met deze functie is het plangebied verbonden vanwege de aanwezigheid van foeragerende water-vleermuizen, die hun verblijfplaatsen in het GNN-gebied hebben. Negatieve effecten op de water-vleermuis zal tot een verslechtering van de kernkwaliteiten van dit deel van de GNN hebben. Echter, vanwege de bescherming van de foerageerfunctie in de Wet natuurbescherming zullen negatieve gevolgen worden voorkomen door het treffen van maatregelen.

Van aantasting van kernkwaliteiten en omgevingscondities van de GNN als gevolg van de planvorming is (onder voorwaarde van behoud van de functie voor watervleermuizen) geen sprake.

8 SAMENVATTING EN CONCLUSIES

Econsultancy heeft in opdracht van de gemeente Ede een natuurtoets uitgevoerd ten behoeve van bestemmingsplan Kernhem B West te Ede.

Het onderzoek heeft tot doel te onderzoeken of het plan uitvoerbaar is in de zin van de Wro.

De initiatiefnemer is voornemens het plangebied te ontwikkelen tot woongebied. De ontwikkeling zal gefaseerd plaatsvinden. De eerste nieuwbouw zal plaatsvinden in het noordoostelijke deel van het plangebied, de zogenoemde scherven 10 t/m 14. De algemene ambitie die aan Kernhem ten grondslag ligt is het bouwen van een duurzame wijk, die de bestaande landschappelijke ondergrond als basis neemt.

Soortenbescherming

Effecten op jaarrond beschermde soorten als steenuil, buizerd, kerkuil en huismus zijn op voorhand uigesloten. Voor de ransuil ontstaat er mogelijk een kwetsbare situatie ten aanzien van de bereikbaarheid van jachtgebieden ten noorden van het plangebied. Dit houdt in dat de strook aan de westzijde van het plangebied een open tot halfopen karakter moet hebben. Op deze wijze kan worden voorkomen dat indirect de functionaliteit van een nest ten zuiden van het plangebied negatief wordt beïnvloed.

Voor vleermuizen geldt dat met randvoorwaarden ten aanzien van lichtuitstraling overtreding van de Wet natuurbescherming is te voorkomen. Voor de vliegroutes en de foerageergebieden in het westelijk deel van de Slenk is met voldoende zekerheid te stellen dat met moderne verlichtingsmogelijkheden lichtverstoring is te voorkomen. Voor het appartementencomplex op het oostelijke deel van de Slenk zal in het ontwerp aan het aspect lichtuitstraling veel aandacht moeten worden besteed. Met name uitstraling vanuit de onderste woonlaag is potentieel verstoring. Ten aanzien van het gebruik van verlichting zijn onzekerheden aanwezig. Een ontwerp van het complex zal daarom vooraf door een deskundige beoordeeld moeten worden op lichtuitstraling. Deze mag niet meer dan 1,1 lux bedragen ter hoogte van de waterspiegel. Het verdient aanbeveling, om het bevoegd gezag (de Provincie Gelderland) het ontwerp en de maatregelen, vastgelegd in een verlichtingsplan, te laten beoordelen, middels een ontheffingsaanvraag.

Voor alle overige soorten en soortgroepen in het plangebied geldt dat de voorgenomen ingrepen niet leiden tot overtredingen van verbodsbepalingen in de Wet natuurbescherming. Juridisch gezien is er geen noodzaak voor het vooraf aanvragen van ontheffingen, er zijn echter wel tal van beschermde soorten in het plangebied aanwezig. Voor deze soorten geldt de zorgplicht. Gelet op schaal van de ingreep, de fasering en tijdsduur is het werken middels een ecologisch werkprotocol een vereiste. Aanbevolen wordt om per fase in een vroeg stadium een ecologisch begeleider te betrekken bij de werkzaamheden. Deze zal in werkprotocollen vastleggen op welke wijze invulling kan worden gegeven aan de zorgplicht.

Gebiedenbescherming

Het project Kernhem is een prioritair project zoals bedoeld in artikel 2.8 Besluit natuurbescherming en is als zodanig opgenomen in bijlage 1 van de Regeling natuurbescherming. Hierdoor is in beginsel voldoende ontwikkelingsruimte voor het project gereserveerd. Op basis van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) en de conclusies uit de bijbehorende passende beoordeling, kan de ontwikkelingsruimte door de provincie Gelderland worden toegedeeld. Gezien het voorgaande zijn significant negatieve effecten vanwege het aspect stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden uitgesloten. De instandhoudingsdoelen zijn immers geborgd in de PAS. Overige externe effecten op Natura 2000-gebied zijn op grond van de afstand tot grenzen van deze gebieden op voorhand uit te sluiten.

Kernkwaliteiten in de omliggende beschermde gebieden (vleermuisreservaat Kernhem) en omgevingscondities die van belang zijn voor bijvoorbeeld het Allemanskampje (kwel), als onderdeel van het Gelderd Natuurnetwerk worden door de planvorming niet aangetast. Dit onder voorwaarde van behoud van de functie voor watervleermuizen.

Conclusie

Gelet op de gevonden en te verwachten ecologische waarden en de beoogde planontwikkeling is de verwachting dat de wijziging van het bestemmingsplan uitvoerbaar is. Tijdens het uitvoeren van de werkzaamheden dient het bepaalde in de Wet natuurbescherming in acht te worden genomen, hetgeen met de nodige randvoorwaarden ten aanzien van lichtuitstraling haalbaar is. Gelet op algemene ambitie die voor het plan wordt nagestreefd zullen het behoud van de bestaande structuren en het ontwikkelen van Ecozones bijdragen aan het behoud van de belangrijke functies voor vleermuizen en andere beschermde soorten.

Uitvoeringsaspecten scherven 10 t/m 14

Voor de scherven 10 t/m 14, die als eerste fase van het bestemmingsplan Kernhem B west zal worden uitgevoerd geldt, conform hetgeen als algemeen advies is aangegeven dat het werken volgens een ecologisch werkprotocol noodzakelijk is om schade aan beschermde soorten te voorkomen. Er zijn voor dit deel van het totale plan echter geen randvoorwaarden in het ontwerp. Het betreft louter uitvoeringstechnische zaken, zoals dempen, graven en toepassen van bouwlampen.

GERAADPLEEGDE BRONNEN

Aarts B. 2012 Activiteitenplan Flora- en faunawet voor het Nieuwe Landgoed, Econsultancy rapport 12023163, 21 juli 2012.

Ministerie van Economische Zaken 2016. Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen. Lees hier wat de Wet natuurbescherming daarover regelt. Versie 1.3, december 2016. Ministerie van Economische Zaken, Den Haag.

Huitema H. 2015. Monitoring Kernhem en het Edese bos. PAN onderzoek en Advies, Doorwerth, februari 2015.

Laneco 2014. Natuurmonitoring Kernhem fase B, 03 februari 2014.

Laneco 2015. Natuurmonitoring Kernhem fase B in 2014, 03 maart 2015.

Laneco 2016. Natuurmonitoring Kernhem fase B in 2015, 20 april 2016.

Pijkereen D. van, 2017. Veldinventarisatierapport Kernhem vlek B te Ede. Laneco, Ede., 9 januari 2017

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland 2014. Soortenstandaard Watervleermuis, Myotis Daubentonii, versie 2.0, Den Haag, december 2014.

Witter E.R. 2015. Ecologisch onderzoek Kernhem Noord te Ede. Econsultancy rapport 15045545, Doetinchem 23 november 2015.

Gemeente Ede, 2016. Factsheet biomorfologische eenheid S62, de Venen en Zanden, Econsultancy biomorfologische kaart, Doetinchem 2016.

www.gelderland.nl (GNN en beschermde gebieden in Gelderland)

www.gelderland.nl/Kaartenencijfers

Bijlage 1 toelichting verbodsbepalingen Wet natuurbescherming

Zorgplicht

Het eerste artikel in de Wet natuurbescherming heeft betrekking op de zorgplicht en heeft betrekking op het voorkomen of beperken van schade aan soorten en gebieden, voor zover deze niet middels overige verbodsbepalingen zijn gereguleerd (zie tabel II). Het gaat daarbij in de praktijk vooral om minder streng beschermde soorten, waarbij het onnodig doden, verwonden of beschadigen dient te worden vermeden.

Tabel II. Zorgplicht

Artikel 1.11. Zorgplicht	
1.	Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving.
2.	De zorg houdt in elk geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor een Natura 2000-gebied, een bijzonder nationaal natuurgebied of voor in het wild levende dieren en planten:
a)	dergelijke handelingen achterwege laat, dan wel,
b)	indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden gevergd, de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen, of
c)	voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan maakt.

Overtreding van de zorgplicht is niet strafbaar gesteld; “de zorgplicht kan wel door toepassing van bestuursdwang worden gehandhaafd”. Deze formulering van de zorgplicht brengt met zich mee dat wanneer men een bepaalde handeling wilt verrichten die gevolgen voor natuurwaarden zou kunnen hebben, men zich daaraan voorafgaand op de hoogte stelt van de aanwezige natuurwaarden, de kwetsbaarheid ervan en de mogelijke gevolgen daarvoor van het voorgenomen handelen. De zorgplicht is te allen tijde van toepassing, ook al vindt er geen overtreding van een verbodsbepaling plaats. Indien er aanleiding is maatregelen te nemen ten aanzien van de zorgplicht, zal dat voor het betreffende beschermde natuurgebied en de betreffende soortgroep in deze rapportage worden aangegeven.

Soortenbescherming

De Wet natuurbescherming onderscheidt beschermingsregimes voor soorten op grond van internationale verdragen, aangevuld met soorten die vanuit een nationaal oogpunt beschermd worden. Hierdoor zijn er in de Wet natuurbescherming drie verschillende verbodsartikelen per categorie soorten;

- soorten van de Vogelrichtlijn (*artikel 3.1*);
- soorten van de Habitatrichtlijn en de verdragen van Bern en Bonn (*artikel 3.5*);
- andere soorten (*artikel 3.10*).

In tabel III t/m V worden deze artikelen nader toegelicht.

Tabel III. Verbodsbepalingen en toelichting Artikel 3.1 Wet natuurbescherming

Artikel 3.1. Soorten van de Vogelrichtlijn	
1.	Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2.	Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3.	Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4.	Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
5.	Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.
Toelichting	
Alle inheemse vogelsoorten in Nederland vallen onder de Vogelrichtlijn. De Vogelrichtlijn is een richtlijn vanuit de Europese Unie uit 1979 en heeft betrekking op de instandhouding van alle natuurlijk in het wild levende vogelsoorten op het Europese grondgebied van de Lidstaten waarop het Verdrag van toepassing is. De lijst met soorten is niet limitatief.	

Tabel IV. Verbodsbepalingen en toelichting Artikel 3.5 Wet natuurbescherming

Artikel 3.5. In het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn	
1.	Het is verboden in het wild levende dieren van deze soorten in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2.	Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
3.	Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4.	Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van deze dieren te beschadigen of te vernielen.
5.	Het is verboden planten van soorten uit de Habitatrichtlijn of het Verdrag van Bern in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.
Toelichting	
Het gaat bij artikel 3.5 over in het wild levende dieren van verschillende soortgroepen. In de wet wordt voor vogelsoorten uit bijlage II van het verdrag van Bern geen uitzondering gemaakt. Van de vogelsoorten die in Nederland voorkomen is hieronder een selectie gemaakt. Van de overige soortengroepen zijn alle soorten genoemd.	
Soorten	
Planten	drijvende waterweegbree, groenknolorchis, kruipend moerasscherm, zomerschroeforchis
Zoogdieren	bever, hamster, hazelmuis, lynx, Noordse woelmuis, otter, wolf, wilde kat
Walvisachtigen	bruinvis, bultrug, butskop (hille), dwergpotvis, dwergvinvis, gestreepte dolfin, gewone dolfin, gewone spitsdolfijn, gewone vinvis, griend, grijze dolfin, kleine zwaardwalvis, narwal, Noordse vinvis, orka, potvis, spitsdolfijn van Gray, tuimelaar, walrus witflankdolfijn, witsnuitdolfijn, witte dolfin
Vleermuizen	Bechsteins vleermuis, bosvleermuis, Brandts vleermuis, franjestaart, gewone baardvleermuis, gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, grijze grootoorvleermuis, grote hoefijzerneus, grote rosse vleermuis, ingekorven vleermuis, kleine dwergvleermuis, kleine hoefijzerneus, laatvlieger, meervleermuis, mopsvleermuis, Noordse vleermuis, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis, tweekleurige vleermuis, vale vleermuis, watervleermuis
Amfibieën	boomkikker, geelbuikvuurpad, heikikker, kamsalamander, knoflookpad, poelkikker, rugstreeppad, vroedmeesterpad
Reptielen	dikkopschildpad, gladde slang, Kemps' zeeschildpad, lederschildpad, muurhagedis, soepschildpad, zandhagedis
Vissen	houting, steur
Vlinders	apollovlinder, boszandoog, donker pimpernelblauwtje, grote vuurvlinder, moerasparelmoervlinder, monarchvlinder, pimpernelblauwtje, teunisbloempijlstaart, tijmblauwtje, zilverstreephooibeestje
Libellen	bronslibel, gaffellibel, gevlekte witsnuitlibel, groene glazenmaker, mercurwaterjuffer, Noordse winterjuffer, oostelijke witsnuitlibel, rivierrombout, sierlijke witsnuitlibel
Insecten	brede geelrandwaterroofoever, gestreepte waterroofoever, heldenbok, juchtleerkever, oeveeraas, vermiljoenkever
Overig	Bataafse stroommossel, platte schijfhoren

Artikel 3.5. In het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn

Vogels	appelvink, baardman, beflijster, bergeend, bergfluit, bijeneter, blauwborst, blauwe kiekendief, boerenzwaluw, bontbekplevier, bonte strandloper, bonte vliegenvanger, boomklever, boomkruiper, boompieper, boomvalk, bosrietzanger bosruiter, bosuil, braamsluiper, brandgans, bruine kiekendief, buizerd, casarca, Cetti's zanger, draaihals, duinpieper, dwergmeeuw, dwergster, Engelse kwikstaart, Europese kanarie, fitis, fluit, geelgors, gekraagde roodstaart, gele kwikstaart, geoorde fuut, glanskop, goudhaan, grasmus, graspieper, graszanger, grauwe kiekendief, grauwe klauwier, grauwe vliegenvanger, griel, groene specht, groenling, grote bonte specht, grote gele kwikstaart, grote karekiet, grote stern, grote zilvereiger, havik, heggenmus, hop, huiswaluw, ijsvogel, kerkuil, klapekster, klein waterhoen, kleine barmis, kleine bonte specht, kleine karekiet, kleine plevier, kleine zilvereiger, kleinste waterhoen, kluut, kneu, koolmees, koereiger, kraanvogel, krekeltzanger, kortsnavelboomkruiper, kruisbek, kuifmees, kwak, kwartelkoning, lepelaar, matkop, middelste bonte specht, nachtegaal, Noordse stern, oehoe, oeverloper, oeverpieper, oeverwaluw, ooievaar, orpheusspotvogel, paapje, pestvogel, pimpelmees, poelruiter, porseleinhoen, purperreiger, putter, ransuil, rietgors, rietzanger, rode wouw, roerdomp, roodborst, roodborsttapuit, roodhalsfuut, rouwkwikstaart, sijs, slangenarend, slechtvalk, smelleken, snor, sperwer, spotvogel, sprinkhaanzanger, steenuil, steltkluut, strandplevier, taigaboomkruiper, tapuit, tijftaf, torenvalk, tuinfluit, velduil, visarend, visdief, vuurgoudhaan, wespandief, wielewaal, winterkoning, witbandkruisbek, witte kwikstaart, witwangster, nachtzwaluw, woudaap, zeearend, zwarte mees, zwarte ooievaar, zwarte roodstaart, zwarte specht, zwarte stern, zwarte wouw, zwartkop, zwartkopmeeuw
--------	---

Tabel V. Verbodsbepalingen en toelichting Artikel 3.10 Wet natuurbescherming

Artikel 3.10. Andere soorten		
Het is verboden om: 1. In het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A1, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen. 2. De vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen. 3. Vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B2, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onttwortelen of te vernielen.		
Toelichting		
Het gaat bij artikel 10 om in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers. Dieren zijn opgenomen in bijlage onderdeel A1. Planten zijn opgenomen in bijlage onderdeel B2 van de Wet natuurbescherming. Voor een aantal zoogdieren, amfibieën en reptielen geldt per provincie een vrijstelling onder bepaalde voorwaarden. Dit verschilt per provincie. De betreffende soorten zijn aangegeven met een sterretje. Daarnaast is het mogelijk dat sommige provincies ook 'eigen' beschermde soorten hanteren, als aanvulling op het landelijke.		
Soorten		
Dieren	Zoogdieren	aardmuis*, boommarter, bosmuis*, bunzing*, damhart, das, dwergmuis*, dwergspitsmuis*, edelhert, eekhoorn*, egel*, eikelmuis, gewone bosspitsmuis*, gewone zeehond, grote bosmuis, grijze zeehond, haas*, hermelijn*, huisspitsmuis*, konijn*, molmuis, ondergrondse woelmuis*, ree*, rosse woelmuis*, steenmarter*, tweekleurige bosspitsmuis*, veldmuis*, veldspitsmuis, vos*, waterspitsmuis, wezel*, wild zwijn, woelrat*
	Amfibieën	Alpenwatersalamander, bruine kikker*, gewone pad*, kleine watersalamander*, meerkikker*, middelste groene kikker*, vinpootsalamander, vuursalamander
	Reptielen	adder, hazelworm*, levendbarende hagedis*, ringslang
	Vissen	beekdonderpad, beekprik, elrits, gestippelde alver, grote modderkruiper, kwabaal
	Dagvlinders	aardbeivlinder, bosparelmoevlinder, bruin dikkopje, bruine eikenpage, donker pimpernelblauwtje, duinparelmoevlinder, gentiaanblauwtje, grote parelmoevlinder, grote vos, grote vuurvlinder, grote weerschijnvlinder, iepenpage, kleine heivlinder, kleine ijsvogelvlinder, komavvlinder, pimpernelblauwtje, sleedoornpage, spiegel dikkopje, veenbesblauwtje, veenbosparelmoevlinder, veenhooibeestje, veldparelmoevlinder, zilveren maan
	Libellen	beekrombout, bosbeekjuffer, donkere waterjuffer, gevlekte glanslibel, gewone bronlibel, hoogveenglanslibel, Kempense heidelibel, speerwaterjuffer
	Overige soorten	Europese rivierkreeft, vliegend hert
Planten		akkerboterbloem, akkerdoornzaad, akkerogentroost, bekliede ogentroost, berggamander, bergnachtsorchis, blaasvaren, blauw guichelheil, bokkenorchis, bosboterbloem, bosdravik, brave hendrik, brede wolfsmelk, breed wollegras, bruinrode wespenorchis, dennenororchis, dregs, echte gamander, franjegentiaan, geelgroene wespenorchis, geplooid vrouwenmantel, getande veldsla, gevlekt zonneroosje, glad biggenkruid, gladde zegge, groene nachtsorchis, groensteel, groot spiegelklokje, grote bosaardbei, grote leeuwenklauw, honingorchis, kalkboterbloem, kalketrip, karthuiszandje, karwijselie, kleine ereprijs, kleine schorseneer, kleine wolfsmelk, kluwenklokje, knollathyrus, knolspirea, korensla, kranskarwij, kruiptijm, lange zonnedauw, liggende ereprijs, moerasgamander, muurbloem, naakte lathyrus, naaldenkervel, pijlscheefkalk, roggelelie, rood peperboomje, rozenkransje, ruw pazelzaad, scherpkruid, schubvaren, schubzegge, smalle raai, spits havikskruid, steenbraam

Volgens artikel 3.31 zijn de verboden, bedoeld in de artikelen 3.1, 3.5 en 3.10 niet van toepassing op handelingen die zijn beschreven in en aantoonbaar worden uitgevoerd overeenkomstig een door het Ministerie van Economische Zaken goedgekeurde gedragscode en die plaatsvinden in het kader van bestendig beheer, bestendig gebruik, of ruimtelijke ontwikkeling of inrichting.

Houtopstanden

De bescherming van houtopstanden onder conform hoofdstuk 4 van de Wet natuurbescherming heeft als doel om het aanwezige areaal bos in Nederland te behouden. Onder houtopstanden vallen alle zelfstandige eenheden van bomen, boomvormers of struiken van een oppervlakte van tien are of meer of rijbeplanting die meer dan twintig bomen omvat.

Binnen de Wet natuurbescherming zijn op houtopstanden de artikelen van toepassing die zijn opgenomen in tabel VI.

Tabel VI. Bescherming houtopstanden in de Wet natuurbescherming

Artikel 4.1	De artikelen uitgezonderd artikel 4.6 zijn niet van toepassing op: a) Houtopstanden binnen de bij besluit van de gemeenteraad vastgestelde grenzen van de bebouwde kom; b) Houtopstanden op erven of in tuinen; c) Fruitbomen en windschermen om boomgaarden; d) Naaldbomen, kennelijk bedoeld om te dienen als kerstbomen, indien niet ouder dan twintig jaar; e) Kweekgoed; f) Wegbeplantingen, beplantingen langs waterwegen en eenrijige beplantingen langs landbouwgronden bestaande uit wilgen en populieren; g) het dunnen van een houtopstand; h) uit populieren, wilgen, essen of elzen bestaande beplantingen die kennelijk zijn bedoeld voor de productie van houtige biomassa, indien zij: 1. ten minste eens per tien jaar worden geoogst; 2. bestaan uit minstens tienduizend stoven per hectare per beplantingseenheid, zijnde een aaneengesloten beplanting die niet wordt doorsneden door onbeplante stroken breder dan twee meter, en 3. zijn aangelegd na 1 januari 2013.
Artikel 4.2	1. Het is verboden een houtopstand geheel of gedeeltelijk te vellen of te doen vellen, met uitzondering van het periodiek vellen van griend- of hakhout, zonder voorafgaande melding daarvan bij gedeputeerde staten. 3. Gedeputeerde staten kunnen het vellen van houtopstanden telkens voor ten hoogste vijf jaar verbieden ter bescherming van bijzondere natuur- of landschapswaarden.
Artikel 4.3 lid 1 en 2	Ingeval een houtopstand geheel of gedeeltelijk is geveld, met uitzondering van het periodiek vellen van griend- of hakhout, of anderszins teniet is gegaan, draagt de rechthebbende zorg voor het op bosbouwkundig verantwoorde wijze herbeplanten van dezelfde grond binnen drie jaar na het vellen of tenietgaan van de houtopstand. De rechthebbende vervangt binnen drie jaar na de herbeplanting, bedoeld in het eerste lid, herbeplanting die niet is aangeslagen.
Artikel 4.4 lid 1	De artikelen 4.2, eerste en derde lid, en 4.3, eerste en tweede lid, zijn niet van toepassing op: het vellen van houtopstanden en herbeplanten op een wijze die is beschreven in en aantoonbaar wordt gerealiseerd overeenkomstig een door Onze Minister goedgekeurde gedragscode. het vellen van houtopstanden ter uitvoering van een instandhoudingsmaatregel of een passende maatregel in het kader van natuurontwikkeling en -beheer
Artikel 4.5	Gedeputeerde staten kunnen ontheffing verlenen van artikel 4.3, eerste en tweede lid, ten behoeve van herbeplanting op andere grond, indien de herbeplanting voldoet aan bij provinciale verordening gestelde regels.

Bijlage 2 Verklarende woordenlijst

Externe werking

Niet alleen activiteiten in een Natura 2000-gebied/NNN hebben invloed op de staat van instandhouding van het gebied, ook activiteiten buiten het gebied kunnen de natuurwaarden in een gebied beïnvloeden. Dit wordt "externe werking" genoemd. Er bestaat geen ruimtelijke grens voor externe werking: bepalend zijn de effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van de soorten en habitattypen in het Natura 2000-gebied/NNN, ongeacht de afstand tot het beschermde gebied.

Expert Judgement

Inschatting van een deskundige op grond van zijn kennis en ervaring.

Foerageerhabitat

Het gebied waarbinnen een soort voedsel zoekt.

Foerageren

Zoeken en vinden van voedsel door dieren (jachtgebied).

Functioneel leefgebied

Hiermee wordt het gebied dat is benodigd om de functionaliteit van een voortplantingsplaats of van een vaste- rust of verblijfplaats te behouden. Een nestlocatie of voortplantingsplaats kan bijvoorbeeld alleen succesvol functioneren, wanneer er voldoende habitat (schuilgelegenheid, voedsel etc.) van voldoende kwaliteit aanwezig is om te kunnen paren, eieren te leggen en jongen groot te brengen.

Gunstige staat van instandhouding

Er is sprake van een gunstige staat van instandhouding van een soort of habitatype als de omstandigheden waarin de soort of het habitatype voorkomt perspectief bieden op een duurzaam voortbestaan van die soort of dat habitatype.

Habitat

Omvat de plaatsen waar een bepaald organisme voorkomt doordat de abiotische en biotische factoren (niet levende en levende natuur) van die plaatsen voldoen aan de eisen en toleranties die het organisme stelt om te kunnen overleven, groeien en zich voortplanten.

Kraamverblijfplaats

Voortplantingsplaats van vleermuizen. Het gaat hierbij vaak om de vrouwelijke exemplaren van een kolonie (ook wel kraamgroep genoemd) die gezamenlijk hun jongen grootbrengen. De aantallen vleermuizen in een kraamgroep kunnen oplopen tot meerdere honderden exemplaren.

Landschappelijk inpassingsplan

Het inpassen van ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied middels een ontwerp van de groenvoorziening, dat voldoet aan het beleid ten aanzien van ruimtelijke kwaliteit. Hierdoor wordt zorg gedragen dat een ruimtelijke ontwikkeling past in het landschap.

Landhabitat

Amfibieën zijn voor de voortplanting afhankelijk van water. Buiten de voortplantingsperiode maakt de soortgroep gebruik van landhabitat als onderdeel van het leefgebied. Landhabitat voor amfibieën omvat onder andere structuurrijke of opgaande vegetatie zoals (loof)bos, houtwallen, struikgewas, heide, ruigtekruiden, vegetaties en moeras.

Mitigerende maatregelen

Maatregelen die negatieve effecten bij een ingreep voorkomen of reduceren.

Omgevingscheck

Een omgevingscheck wordt uitgevoerd bij verlies van leefgebied van een jaarrond beschermde functie van een soort die door een ingreep (tijdelijk) verloren gaat. De omgeving van de ingreep wordt door een ter zake deskundige beoordeeld op aanwezigheid van voldoende alternatief leefgebied en/of potentiële verblijfplaatsen.

Ontheffing

De Wet natuurbescherming is bedoeld om planten- en diersoorten die vrij in het wild leven te beschermen. Om deze kwetsbare soorten te beschermen bevat de Wet natuurbescherming een aantal verbodsbepalingen. Onder bepaalde voorwaarden mogen de activiteiten wel doorgaan, daarvoor kan een ontheffing benodigd zijn. Een ontheffing is een besluit waarbij in een individueel concreet geval een uitzondering op een wettelijk verbod wordt gemaakt.

Paarverblijfplaats

Dit is een verblijfplaats die hoofdzakelijk in het najaar (september/oktober) door vleermuizen worden gebruikt om te paren. Eén mannetje kan een dergelijke verblijfplaats met meerdere vrouwtjes delen. In de omgeving van de paarverblijfplaats wordt veelal door het territoriale mannetje middels baltsvluchten getracht vrouwtjes aan te lokken.

Projectplan

Een projectplan dient als begeleidend document voor een ontheffingsaanvraag. In het projectplan zijn maatregelen verwoord waarmee de functionaliteit van een rust- of verblijfplaats van een beschermde soort behouden blijft en schade aan individuen wordt voorkomen.

Populatie

Een biologische populatie is een groep individuen van dezelfde soort die zich onderling voortplant en als zodanig geïsoleerd is van andere zulke groepen.

Rode Lijst

Rode Lijsten laten zien welke soorten zijn verdwenen en welke soorten in een gebied sterk zijn achteruitgegaan of zeldzaam zijn. Er bestaan verschillende Rode Lijsten. Voor vogels, voor zoogdieren, planten, paddenstoelen, insecten en voor allerlei andere soortgroepen. Rode Lijsten hebben geen officiële juridische status. Plaatsing op de lijst maakt een dier dus nog geen 'beschermde diersoort' in de zin van de Wet natuurbescherming. De Rode Lijsten hebben in de praktijk wel een belangrijke signaleringfunctie. Door de Rode Lijst te raadplegen, kunnen alle instellingen die met natuurbehoud te maken hebben rekening houden met bedreigde soorten.

Significant negatief effect

Een effect is in het kader van de Wet natuurbescherming significant als de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied dreigen te worden aangetast.

Het begrip 'significant' staat centraal in de toepassing van het beschermingsregime voor Natura 2000-gebieden bij zowel vaststelling van beheerplannen als de vergunningverlening. Het bepaalt of een uitvoerige toetsing, een zogenaamde passende beoordeling, moet worden uitgevoerd. Indien als gevolg van een ingreep de toekomstige oppervlakte habitat of leefgebied, aantal van een soort of kwaliteit van een habitat lager zal worden dan zoals bedoeld in de instandhoudingsdoelstelling, dan kan sprake zijn van significante gevolgen. Voor het goede begrip, de soorten hoeven er niet te zitten, het gebied moet geschikt zijn voor de soorten.

Voortplantingsplaats of rustplaats

Een plek binnen het leefgebied van een soort die essentieel is voor de levenscyclus van een individu. De Wet natuurbescherming omschrijft niet exact wat een vaste rust- of verblijfplaats is. Dit is soortafhankelijk.

Vliegroute

Een vaste route die door vleermuizen wordt gebruikt tussen de verblijfplaatsen naar foerageergebieden.

Winterverblijfplaats

Verblijfplaats die gebruikt wordt om de periode van winterrust te overbruggen. Voor vleermuizen zijn dit vorstvrije, maar koele en vochtige plekken. Er kans sprake zijn van massaverblijfplaatsen, verblijfplaatsen van kleine groepen of één of enkele individuen.

Zomerverblijfplaats

Is een vleermuisverblijfplaats anders dan een kraamverblijf. Buiten de kraamperiode worden deze door vrouwtjes gebruikt, binnen de kraamperiode door individuele mannetjes.

